

pisati osnivajući zimske tečajeve jedne za odrasle druge za tu decu. Svi ti učitelji za dobru nagradu, o ferijama biće dvostruko nagrađeni, moraću raditi i naučiti tu decu čitati i pisati. Treba organizovati i tih 10.000 učitelja, ne kojim partijama pripadaju, nego kako posao vrše. Po tome ćemo prosuđivati, šta vredi učitelj za naš narod.

Pobijanje analfabetizma pri vojaskim.

Po tom u vojsci. Nisam razgovarao s ministrom vojnim, ali je moj plan ovaj: dovesti učenje čitati i pisati u vezu sa skraćivanjem vojne službe. Ti Srbin naučiće čirlicu za 2 meseca, latinicu za druga dva meseca, isto tako Hrvat i Slovenac, pa onda ideš kući iz vojske. Čudesa će se dogoditi. Kad bude znao da će ići kući, svojoj curi ili ženi, tome neće biti ništa teško. — i mi ćemo postići jedan kolosalan renome u svetu.

Vsa prosvetna društva in Sokol mora pobijati analfabetizam!

Naša sva prosvetna društva, ti sokoli, jugoslovenski i hrvatski, neka se takmiče u tom poslu. Već je previše parade, to je lepo zahtevati se, ali je vreme da uzmu na sebe brigu širiti pismenost za sada naročito u gradovima. Tih pismenijaka gradskih imate negde 20, a negde 30 od sto, — a to ne može biti! Daćemo im jaku subvenciju. Imamo 60 do 70.000 Sokola, pa da nauči svako 5 do 6 ljudi čitati i pisati, kakve bi to cifre bile!

Zimski tečaj, kjer ni šol, da se pobija analfabetizam.

Kazao sam da jedna trećina dece ne ide u školu. To je i zato što nema zgrada. Tu sad dolazi pitanje da mi uvodimo ne samo redovite male tečajeve, nego i redovite zimske škole u kućama seoskim. Onaj ko u selu nađe kuću ili učitelja, jer učitelj može biti i seljak, dobije smesta materijal, toliko knjiga i neku nagradu za toga učitelja i neku malu oštetu za tu kuću. Treba taj narod da daje pola, a pola država, ali ne da se to nagrađuje, da se tu spekulira. To mora biti neka pripomoć. To mora biti u svakom selu od 10 do 15 kuća.

Srednjošolci se moraju učiti rokodelstva.

Drugi je posao srednja škola: 80.000 daka. — pomislite, prijatelji, šta znači toliki broj ljudi! Kroz osam do deset godina i kroz 15, čak i 20 godina življenja u školi! Prvo to su mandarin. Rugamo se Kitajcima, što nose perčin, a mi imamo perčin! Tolike godine škole to znači biti decenijama odučen od privrede. Pogledajmo samo, kako žive naši studenti, koliko je patnje i neskrivene patnje Poslužitelji, to su naši daci. Toga nesme biti! Mesto da poslužuju, toga je sad manje — ali treba da mi uvedemo — to neće lako ići — ali svaki srednjoškolac već u prva 4 razreda, mora izučiti jedan zanat. Kad vladari moraju jedan zanat izučiti, mora i demokracija!

Govoreno je: Bilo je u Grčkoj studenata, koji su pravili revolucije, bune, pa su ih morali zatvoriti. Da se to ne dogodi, da ne bude toga, valja svu tu mladež koja ide u školu, zaposliti, pola dana da ide u školu, ne tražeći da kod kuće radi i prepisuje; ko radi šest sati, dosta je. Koji od nas odrasli i koji ministar više radi? Treba im dati jedan zanat da ga nauče. Kad nauče zanat, iz njih mogu izaći kvalifikovani radnici iz srednjih škola, koji će podizati danas-sutra naše fabrike. To je engleski sistem pre svega praksa. Englez zna napraviti lokomotivu, ne zna je opisati, a Francus zna opisati, ali ne zna napraviti. Dakle treba uzeti engleski sistem, ne francuski ni nemački.

Češki sistem samouprave.

U tom pravcu sve škole valja spremati za život uopšte. To je lakše reći nego učiniti, ali s time se mora početi, a da se uzmogne s tim stvarima početi, potrebna je šira gradska samouprava. Gradske opštine moraju to učiniti. Mi ćemo morati dati svima gradovima autonomije, kao i seoskim opštinama. Kad dobijemo sreske samouprave, onda kod celog sresa moramo stvoriti sistem, koji će biti kao u Češkoj. Ono što su Čeci napravili, nije niko drugi učinio nego njihova sreska autonomija. Država je naimevala načelnika, ali je sres izabrao svoga tajnika i vodi sve svoje stručne škole. Kad načine domaćinsku školu, traže

od države da je pomaže. Kad je koji Čeh stvorio uslove za podizanje škole, imao je prava na državnu subvenciju.

Naše univerze.

Dolaze sad na red univerziteti. Mi tu možemo učiniti temeljite reforme: kod svakog univerziteta strogo lučiti znanstveni rad, seminare. Ovo što se zove pravnički fakultet, ti dečki moraju ići na predavanja, na vežbe kod sudova, kao što idu studenti preparandisti u školu pučku da se vežbaju. Strahota je ovakav sistem formalnih ispita. To je potpun mandarinat. To ne može biti. Treba pre svega: sudačka, profesorska škola, lečnička škola. Ono što je danas kod lečničke i tehničke škole, to je dobro. Mesto srednjoškolskog pojma: univerzitetski i akademski građani, koji se tuku za akademski slobode, mora sve to da se uputi na privredu i praktički život.

Proti Orjuni, Srnao in političnomu strankarstvu učiteljstva.

Ona ovo što sam našao osnovano, promena velikih neće biti. Ja se moramo kružiti s ljudima, koje dobro poznajem i koji će mi pomagati, inače me ne smeta niko, koje je stranke, apsolutno se za to ne brinem. Jedino u školi nesme biti dnevne politike! Učitelji, profesori ne mogu ići na javne i političke zborove, i onda mladež ne može biti ni u jednoj organizaciji, koja sebi arogira, prisvaja državne funkcije policije, kao Orjuna, Srnao! Ja ću još promisliti, i ko bude u toj organizaciji, biće isključen! I sa univerziteta! Svuda!

Ne sme biti organizacija, ki hoćejo fizično nadomeštati državu!

Ne može biti u organizaciji, koja hoće fizički nadomeštati državu, jer je to kontradikcija! On je s najplemenitijim namerom ušao u te organizacije, — ima tamo najidealnijih ljudi, — al on sam sebe odgaja za antidržavnog elementa, jer ne priznaje da smo mi tako jaka država da ne treba omladina da preuzima funkcije države. Ona će štiti i progoniti frankovce ili radičevce, — premda je to danas nemoguće, — a to je nezdrava misao! Onaj cilj koji imaju, najidealniji je, ali je pogrešan.

Jugosloven je državni pojm, ki ne obstoja.

Jugoslovenskog naroda u smislu, kako hoće Orjuna ili druga politička frakcija, nema. Postoji jugoslovenska, naša ideja, i postoji jedno duhovno jedinstvo u narodu, hvala Bogu, svuda, ali nema ljudi u narodu samom, seljak, radnik, trgovac, koji velli: ja sam Jugosloven! To je državni pojm, jer nas svet ne zove Jugoslovenima nego Srbima, Hrvatima i Slovencima. To je prvo realnost, to je zakon i Ustav, i treće to je međunarodna naša situacija. Mi smo međunarodno Srbi, Hrvati i Slovenci. To je svaki jedno od toga, a nije sve u isti mah.

Oni pišu: Narod je zaveden, masa koju zavodi Pašić, Radić, Korošec itd. Te zavedene mase, mi smo njezini spasitelji; ne valja šta hoće ona nego mi, i ono se mora nametnuti!

Kmet je bistvo naroda, on tvori državu, zato je suveren!

Čim dodemo na pojam da smo masa i nemamo naroda, onda je naše ujedinjenje anahronizam, onda naša država nema prava na opstanak. Onaj koji je državu stvorio, to je seljak srpski, hrvatski i slovenački, koji je drži poretom, mišicima itd., on je suveren. Ko toga suverena u najboljoj nameri ne priznaje, on je apsolutista jedne i druge vrste, nije demokrat, i nijedna demokracija ne može praviti kompromis s idejama, koje su negacija narodne suverenosti.

In to dušo naroda se mora unesti tudi v prosveto!

Ja u ministarstvu prosvete, kao što sam rekao, hoću da radim ne samo s naslonom na radikalnu i seljačku stranku, a ja to mogu da zajedničku politiku sporazuma potpuno personaliziram i izvršim, nego imam neizrecivu volju i odluku da se oslonim na čitav naš narod, staro, mlado, muško i žensko, kao što sam kazao:

Ja u ministarstvo prosvete ne unosim samo svoju dušu, — i ja imam dušu — ja unosim dušu i našega naroda, a on je ima, i ona će pobediti!

PODPIRAJTE PROSVETNI SKLAD!

Paris, ki je najveći variete celo gostom-režiserjem inozemskih gledališč za kuli-se, ker tega policija ne dovoli. Po raznih varijeteh se predstavljajo razne scene, kjer nastopajo lepe ženske v trikojih, kar je za esteta slednjič tudi estetsko. Seveda pa ne manjka tudi sumljivih beznic, kakor pri nas tudi ne in kadar so ljudje pijani izgubijo pamet, pa naj bo to že sredi Pariza, ali pa na kakem kmečkem žegnanju — v bistvu pridemo povsod na isti račun. Razgrajčev, kakršnih smo vajeni pri nas, v Parizu ni. »Krokarji« morajo poiskati čisto svoje privatne prostore, če hočejo priti na svoj račun, kajti opolnoči pomečejo brez pardona vse goste na cesto. Takrat preneha tudi tramvajski promet in podzemna železnica. Ob pol eni uri pa dovažajo po tramvajskih relizah lokomotive od kolodvora ogromno množino živih na tržišnico, kjer se začne promet že ob dveh zjutraj.

Na Eifelovem stolpu pregledamo ogromnost Pariza. Veličasten je pogled na morje hiš in palač z lepimi zelenimi oazami vmes. Z daljnogledom motriš gibanje milijonskega mesta in v mislih poletiš v našo veliko Ljubljano, ki je hipoma ponižana na majhno provincijalno mesto, pa četudi ima tramvaj, 4 avto-takse in celo bar... Stolz je visok kakor Šmarna gora in gori se danes več ne hodi, ampak vozi po vzpenjači. Tudi v stolpu je opaziti podjetnost. V prvem

nadstropju je velik restavran, v drugem kavarna, prav na vrhu pa prodajajo razne spominke in okrepčila. Če te je volja čakati 5 minut, te karikist hitro karikira za 5 Fr.

Zopet smo po triurnem obisku na Eiffelu prišli na sigurna zemeljska tla. To pot ne gremo k našemu Srbijancu na kosilo, ampak jo mahemo v drugi restavran, ki je bliže. V prvo nadstropje gremo — zasedemo odkazani prostor. Človek ne potrebuje jelovnika, ampak kar čaka, da nosijo in nosijo. Potem od-rineš 5 ali 6 frankov za celo pojedino, strežajki pa 10 p napitnine in se umakneš drugim, ki že čakajo na tvoj prostor. Kaditi v restavranu ni dovoljeno in zato je atmosfera v njih tudi veliko bolj znosna kakor po kranjskih oštarijah, kjer se včasih skozi dim komaj vidi.

Jedna marljiva, svestrana i vrlo plodna radenica — naša drugarica.

(Dalje.)

1. 110 igara za mladež; 2. Jskrice iz svjetske književnosti; 3. Naša omladinska literatura; 4. Dječija psihologija današnjega vremena; 5. Iz moga albuma: psihološke fotografije; 6. Poljsko cveće: Narodne pripovedke iz Herceg-Bosne;

S. MROVLJE:

Še o učiteljski izobrazbi.

V zvezi naj bodo tudi izobrazbeni tečajji (bodisi dramatski, glasbeni itd.). O važnosti teh znanosti bi bila vsaka beseda odveč. Specialno te tečaje bi lahko obiskovali tudi učiteljski kandidati. Od učitelja pričakujejo kulturna društva, da bodi igratelj (režiser), pevec (pevo-vodja) itd., in ti tečajji bi ustrezali željam podeželskega ljudstva, ker ravno temu delu naroda je treba kulture, ker je treba v prvi vrsti izobrazovati kmetско ljudstvo, ne vse sile izčrpavati pri inteligenci po mestih!

Isti razvoj se opaža tudi pri obrtno-nadaljevalnem šolstvu in v manjši meri tudi porastek trgovsko-gremijalnih šol. Treba bo zopet za to usposobljenih učiteljev!

Tečajji, ki bi uspostbljali učitelja za te šole, bi bili nujno potrebni! — Če se ne motim, je bil tak tečaj pred 4 leti (l. 1912. zadnji — Uredn.) in mi ga sedaj nestršno pričakujemo!

Na sedežih višje pedagoške šole bi bila knjižnica, ki bi res vstrezala svojemu namenu. Vsebovala bi vse najnovije pedagoške knjige, bodisi v češkem, nemškem ali drugem jeziku, katerih v našem jeziku tako pogrešamo. Množile bi se prestave, ki bi našle pri organizaciji založnika.

To bi bile naše želje poleg mnogih drugih, ki jih narekuje in bo narekoval čas za učitelje po usposobljenostnem iz-pitu za ljudske šole.

Preostane nam še glavno vprašanje, od česa smo se preveč oddaljili? To je izobrazba učiteljskega naraščaja!

Bodimo odkriti in priznajmo, da v tem vprašanju nismo opazili nikakega napredka.

Spominjam se, ko smo maturirali pred štirimi leti, je bil govor že o razširjenju učiteljskega za V. letnik, a je še sedaj pri starem.

Kako bodo merodajni faktorji reorganizirali učiteljske, je zelo kočljivo vprašanje. Brezdvomno pa mora biti pri tem vprašanju soudeleženo v prvi vrsti izkušeno učiteljstvo.

Kakor pravi dopisnik v zadnjem »Učit. Tovarišu«, so ukinili v Nemčiji učiteljske in za učitelje se pripravljajo abiturijenti srednjih šol v nadaljnjih dveh letih, kar imenujejo v Češkoslovaški »Pedagoško akademijo«.

Eno je gotovo, če ne pride do druge reforme, da bo moralo učiteljske se

H. VAUDA:

Par opomb k novopredpisani oceni učencev.

Do leta 1921. smo v vseh šolah imeli uvedeno redovanje učencev glasom § 87. dokončnega šolskega in učnega reda s petimi redi. Dne 13. aprila 1921 je poverjenišvo za uk in bogočastje v Ljubljani odredilo redovanje po štirih redih in s tem torej reduciralo prvotno lestvo redov za eno stopnjo. S to od-

razširiti še na V. in VI. letnik; sedanjí 4 letniki ne ustrezajo več zahtevam in potrebam učiteljske izobrazbe.

Že za mojih let se je povdarjalo, da naj učiteljski kandidat v 4 letih pridobi samo teoretično znanje, v nadaljnjih letih naj bo pa pouk usmerjen na metodiko in samo ob sebi umevno — na pedagogiko in prakso.

Nadaljní 2 oziroma 3 leta bi odgovarjala sedanjí višji pedagoški šoli, ki naj bi bila po značaju enaka univerzi (l. kat.). Absolventi te šole, ki bi dokazali svojo sposobnost, bi bili nastavljeni na učiteljskih, saj so izšli iz osnovne šole za katero bi usposabljali.

S svojo prakso in študijami bi imeli zmožnejši prosto pot, da poučujejo tudi na višji pedagoški šoli.

Tok časa in izkušenj bi izboljšal učne načrte na vseh teh navedenih šolah.

Tako bi bilo rešeno vprašanje pomankanja sposobnih moči za te šole in učni načrt bi ustrezal vedno izpopolnjen modernemu času v katerem živimo.

Tako bi bilo tudi sanirano finančno vprašanje učitelja.

Vprašanje, kako izpopolniti učiteljsko izobrazbo, naj tangira nas vseh. Treba je, da stavimo temo: »Učiteljska pred- in nadaljna izobrazba« na vseh zborovanih učiteljskih društev na dnevni red, da se sliši mnenje vseh učiteljev, tako naj se izkristalizirajo smernice. Referenti bi poslali svoje predloge dvo ali veččlanskemu odseku ali referentu, ki bi predaval na prihodnji učiteljski skupščini in kongresu, kjer bi slišali mnenja tovarišev iz ostalih pokrajin.

Pri tem vprašanju je treba sodelovanja vseh — prav vseh!

Prihodnje leto podamo že lahko smernice v obliki resolucije na pristojno mesto, ki bo gotovo upoštevalo naše želje.

Tovariši(ice)! Pomagajmo si sami, da ne bomo zaostali in dvignimo ugled učitelja na ono stopnjo, ki jo zasluži, najsibo v materialnem, prav-nem ali kulturnem oziru!

(Konec.)

stuhl im Zauberglauben der Südslaven; 5. Handtuch und Goldtuchlein im Glauben, Brauch und Gewohnheitsrecht der Slaven; 6. Die Brautnacht im Glauben, Sitte, Brauch und Recht der Völker; 7. Die Nachgeburt im Glauben der Völker; 8. Fruchtbarkeitzauber; 9. Von den Muscheln und Schnecken; 10. Von der Herkunft in Brauch und Glauben; 11. Erotik und Skatologie in der südslavischen Küche; 12. Das Gusslarenlied; 13. Bei der Zauberin Hanuša Fatima, einer Zigeunerin aus Gorica; 14. Bei Hodscha's Zauberverschreibungen; 15. Musik und Gesang bei den Südslaven. Sve su nove knjige izašle u Leipzigu, osim poslednje, koja je tiskana u Berlinu. Prošle godine sklopila je ugovor sa nemač. izdavačkom knjižarom u Drezdenu, da napiše kulturnu istoriju Južnih Slavena.

Mnogo radova ima u časopisima: »Školski vjesnik« (Sarajevo), »Napredak« (Zagreb), »Hrvat. učitelj« (Zagreb), »Škola« (Osijek), »Školski odjek« (Novi Sad), »Školski list« (Sombor), »Novi vaspitač« (Sr. Karlovci), »Ženski svet« (Novi Sad), »Srpska Vezilja« (Vršac), »Srp. riječ« (Sarajevo), »Spomenak« (Pančevo) itd., te »Frankfurter Zeit.«, te »Frauenzeitung«, »Drau«, »Slavonische Presse«, »Revue Slave«, »Revue des Deux Mondes«, »The Gypsy Lore« itd.

(Dalje prih.)

Tabele novih redov za nalepljenje v stare „Izkaze“ je založila Učit. tisk. 100 kom. Din 10.